İBN EBÛ MÜLEYKE

(ابن أبي مليكة)

Ebû Bekr Abdullāh b. Ubeydillāh b. Ebî Müleyke Züheyr et-Teymî el-Mekkî
(ö. 117/735)

Muhaddis, tâbiî.

Hz. Ali'nin hilâfeti döneminde veya daha önce Mekke'de doğdu (Zehebî, V, 89). Ebû Muhammed künyesiyle de anılır. Sahâbî olan dedesi Ebû Müleyke Züheyr b. Abdullah b. Cüd'ân'a nisbetle İbn Ebû Müleyke diye şöhret bulmuştur. Dedesinin babası Abdullah, Hz. Ebû Bekir'in babasının amcazadesi olup Câhiliye devrinde mazlumları koruyan, zenginliği ve cömertliğiyle tanınan bir Kureyşli idi (*DİA*, I, 93-94). İbn Ebû Müleyke kendi ifadesine göre otuz, İbn Hibbân'a göre ise seksen (*Meşâhîr*, s. 83) sahâbî ile görüştü ve onlardan çok sayıda hadis rivayet etti. Hz. Âişe, Ümmü Seleme, Esmâ bint Ebû Bekir, Abâdile, Abdullah b. Ca'fer b. Ebû Tâlib, Misver b. Mahreme onun hadis rivayet ettiği sahâbîlerden bazılarıdır. İbn Ebû Hâtim, onun Hz. Ömer ile Hz. Osman'dan rivayet ettiği hadislerin mürsel olduğunu kaydetmektedir (*el-Merâsîl*, s. 99). Kendisinden hadis rivayet edenler arasında oğlu Yahyâ, kız kardeşinin oğlu Abdurrahman b. Ebû Bekir, Amr b. Dînâr, Atâ b. Ebû Rebâh, Humeyd et-Tavîl, Eyyûb es-Sahtiyânî, Hammâd b. Seleme, İbn Cüreyc ve Leys b. Sa'd zikredilebilir. Sika bir muhaddis olarak nitelendirilen İbn Ebû Müleyke'nin rivayet ettiği hadisler *Kütüb-i Sitte*'de ve diğer hadis kitaplarında yer almaktadır.

Hadis, fıkıh ve kıraat ilimlerindeki şöhreti yanında dirayetli bir idareci ve güçlü bir hatip olarak da bilinen İbn Ebû Müleyke, Abdullah b. Zübeyr'in hilâfeti döneminde Harem-i şerif'te müezzinlik ve imamlık, Tâif ve Mekke'de kadılık yapmış, Mekke'de vefat etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Ṭabaḳāt*, V, 472-473; Buhârî, *et-Târîḫu'l-kebîr*, V, 137; Vekî', *Aḫbârü'l-ḳuḍât*, I, 261-262; Dûlâbî, *el-Künâ ve'l-esmâ'*, Beyrut 1403/1983, II, 98; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, V, 99-100; a.mlf., *el-Merâsîl*, Beyrut 1403/1983, s. 99; İbn Hibbân, *Meşâhîr*, s. 82-83; İbn Mencûye, *Ricâlü Ṣaḥîḥi Müslim*, I, 375-376; Hatîb el-Bağdâdî, *es-Sâbıḳ ve'l-lâḥiḳ* (nşr. Muhammed b. Matar ez-Zehrânî), Riyad 1402/1982, s. 281; Mizzî, *Tehẕîbü'l-Kemâl*, XV, 256-259; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, V, 88-90; İbnü'l-Cezerî, *Ġāyetü'n-nihâye*, I, 430; İbn Hacer, *Tehẕîbü't-Tehẕîb*, V, 306-307; a.mlf., *el-İṣâbe* (Bicâvî), II, 575; Mustafa Fayda, "Abdullah b. Cüd'ân", *DİA*, I, 93-94.

Ali Yardım

ABDULLAH b. UBEYDULLAH b. EBÛ MÜLEYKE

عبد الله بن عبيد الله بن أبي مليكة

bk. **İBN EBÛ MÜLEYKE**

Muhaddis, tâbiî.

Ebû Abdillâh Muhammed b. Yahyâ b. Ebî Ömer el-Adenî ed-Derâverdî
(ö. 243/858)

Hadis hâfızı.

Aslen Yemenli olup dedesine nisbetle İbn Ebû Ömer diye tanınmıştır. Ebû Ömer künyesinin babasına ait olduğu da söylenmektedir. Başta babası olmak üzere Süfyân b. Uyeyne, Abdülazîz b. Muhammed ed-Derâverdî, Abdürrezzâk es-San'ânî, Fudayl b. İyâz, Vekî' b. Cerrâh, Yezîd b. Hârûn gibi hocalardan hadis dinlemiştir. Müslim, Tirmizî, İbn Mâce, Bakī' b. Mahled, Ebû Hâtim er-Râzî, Ebû Zür'a er-Râzî, Ebû Zür'a ed-Dımaşkī ve oğlu Abdullah ondan hadis öğrenen pek çok kimse arasında yer alır.

Bir müddet Aden'de kadılık yapan İbn Ebû Ömer daha sonra Mekke'ye yerleşmiş ve Harem-i şerif şeyhliğine getirilmiştir. Ahmed b. Hanbel onu Mekke'de hadisi yazılabilecek önemli bir âlim diye nitelendirirken Ebû Hâtim, dindar kişiliğine rağmen hocası Süfyân b. Uyeyne'ye isnat ederek uydurma bir hadis nakledecek kadar dalgın biri olarak değerlendirmiş, ardından da sadûk bir râvi olduğunu kaydetmiştir (İbn Ebû Hâtim, VIII, 124-125). Müslim gibi bazı münekkitler ise onu hadisi delil olabilecek, doğru sözlü bir râvi diye nitelemiş, Yahyâ b. Maîn de sika değerlendirmesinde bulunmuştur (*et-Târîḫ*, II, 542). Bir asra yakın yaşadığı ve birçok defa haccettiği söylenen İbn Ebû Ömer 19 Zilhicce 243'te (8 Nisan 858) Mekke'de vefat etmiştir.

Rivayetleri Müslim ve Tirmizî'nin *el-Câmi'u'ṣ-ṣaḥîḥ*'leri ile Nesâî ve İbn Mâce'nin *es-Sünen*'lerinde yer alan İbn Ebû Ömer'in *Kitâbü'l-Îmân* adlı eseri (Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye, Mecmua, nr. 104, vr. 223ᵃ-250ᵇ) Hamed b. Hamdî el-Câbirî el-Harbî'nin tahkikiyle ve *el-Îmân* adıyla yayımlanmıştır (Küveyt 1407/1986). Kaynaklarda, talebelerinden Ebû Muhammed İshak b. Ahmed el-Huzâî tarafından rivayet edilen *el-Müsned* adlı bir eserinden söz edilmekteyse de bu eserin günümüze ulaştığına dair bilgi bulunmamaktadır. *el-Müsned*, Ahmed b. Ebû Bekir el-Bûsîrî'nin zamanımıza intikal etmeyen ve *İtḥâfü'l-ḫıyere* adıyla da anılan *Eṭrâfü'l-mesânîdi'l-'aşere*'sinin ihtiva ettiği on müsnedden biridir.

... II, 328; Mizzî, *Tehẕîbü'l-Kemâl*, XXVI, 639-642; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XII, 96-98; a.mlf., *Târîḫu'l-İslâm: sene 241-250*, s. 482-483; a.mlf., *Teẕkiretü'l-ḥuffâẓ*, II, 501; Fâsî, *el-'İḳdü'ṣ-ṣemîn*, II, 387-388; İbn Hacer, *Tehẕîbü't-Tehẕîb*, IX, 518-520; *Keşfü'ẓ-ẓunûn*, II, 1678; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe* (Özbek), s. 43, 96; Ziriklî, *el-A'lâm*, VIII, 3; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, XII, 107; Sezgin, *GAS*, I, 110-111.

Emin Âşıkkutlu

İBN EBÛ REBÎA

(bk. ÖMER b. EBÛ REBÎA).

İBN EBÛ RENDEKA

(bk. TURTÛŞÎ, İbn Ebû Rendeka).

İBN EBÛ SÂBİT

(bk. SÂBİT b. EBÛ SÂBİT).

İBN EBÛ SELEME

(ابن أبي سلمة)

Ebû Hafs Ömer b. Ebî Seleme Abdillâh b. Abdilesed el-Mahzûmî
(ö. 83/702)

Hz. Peygamber'in üvey oğlu.

Muhtemelen hicretten iki yıl önce (620) dünyaya geldi; hicretin 2. yılında (623-24) Habeşistan'da doğduğuna dair bilgilerin doğru olmadığı anlaşılmaktadır (Zehebî, I, 151; III, 407). Birinci Akabe Biatı'ndan bir yıl önce Medine'ye hicret ettiği bilinen (*DİA*, X, 229) babası Ebû Seleme, Hz. Peygamber'in süt kardeşi ve halası Berre bint Abdülmuttalib'in oğludur. Anne ve babası ilk müslümanlardan ve Habeşistan hicretine katılanlardandır. Kaynaklardaki bilgiler ihtilâflı olmakla birlikte Kureyşliler'in müslüman olduğu haberi Habeşistan'a ulaşınca ikisi de Mekke'ye dönmüş, fakat haberin yalan olduğunun anlaşılması üzerine bir süre sonra Resûl-i Ekrem'in izniyle Medine'ye gitmek için yola çıkmışlardı. Ancak müşrikler, Ümmü Seleme ile oğlu Seleme'nin hicretine engel olunca babası yola yalnız çıkmak zorunda kalmış, anne ve oğulun hicreti ise yaklaşık bir yıl sonra gerçekleşmiştir. İbn Ebû Seleme hicretin 3. yılında babasının vefatı üzerine üç kardeşi ile birlikte yetim kaldı. Medine'de başka yakınları olmadı-